



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Adami Contzen E Societate Iesv, SS. Theol. Doct.
Commentaria In Qvatvor Sancta Iesv Christi Evangelia**

Contzen, Adam

Coloniæ Agrippinæ, M.DC.XXVI

Cur Iacob vocet Patrem suum?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-83011](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-83011)

contuntur, non *χρησται* vruntur. Nec barbarum censendum, si vel noster noto & consueto vsus est, vel ad Græcum exprimentum inuenit.

Maioris momenti alterum videtur. *Forssan* enim dubitantis est, Christus verò non dubitauit. Sed respond. Particula *ἄν* modi potentialis est, perinde enim est, ac si dicat, petere potuisses. De quâ re alibi dixi.

VERSUS 10.

Respondit Iesus & dixit ei: si scires donum Dei, & quis est qui dicit tibi. Da mihi bibere tu forssan petisses ab eo, & dedisset tibi aquam viuam.

QUESTIO I.

Quæ aqua viua: & donum Dei?

§.1. **D**ONUM Dei Chryf. Theoph. generaliter de omni bono quod procedit à patre luminum interpretantur. Alij pressius de Messîa, plerique adhuc pressius de præfenti occasione colloqui, quod verissimum est; nam adiungit: *Et quis est, qui dicit tibi, da mihi bibere.* Hoc est, si Messiam præfentem tibi missum definito Dei consilio, ac tantû donum in te colatum nosles, peteres ab eo aquam viuam. Anagoge insigni eam ad spiritualia sensim educit. Aug. tract. 15. in Ioan. aquam viuam de gratiâ interpretatur; sic ait: *Si scires, inquit, donum Dei. Donum Dei est Spiritus sanctus. Sed adhuc mulieri rectè loquitur, & paulatim mirat in cor. Fortassis iam docet. Quid enim istâ hortatione suauis & benignius? Si scires donum Dei, & scires quis est qui dicit tibi, da mihi bibere, tu peteres, & daret tibi aquam viuam. Huc vsq; suspendit. Viua aqua dicitur vulgo illa qua de fonte exit. Illa enim qua colligitur de pluuiâ in lacunas aut cisternas, aqua viua non dicitur. Et si de fonte manauerit, & in loco aliquo collecta steterit, nec ad se illud vnde manabat admiserit, sed interrupto meatu, tanquam à fontis oramite separata fuerit: non dicitur aqua viua. Sed illa aqua, viua dicitur, qua manans ex ipso. Talis aqua erat in illo fonte. Quid ergo promittebas quod petebat? Tu enim mulier suspensa ait, Domine, neq; in quo haurias habes, & puteus altus est. Videte quomodo intellexerit aquam viuam, aquam scilicet, qua erat in illo fonte. Tu mihi vs dare aquam viuam, & ego sero vnde hauriam, & tu non fers. Aqua viua hic est, quomodo mihi daturus es: Aliud intelligens & carnaliter sapiens quodammodo pulsât, vt aperiat magister quod clausum est. Pulsabat ignorantia, non studio: ad huc miseranda, nondum instruenta.*

Aqua gratia Baptismus.

§. 2. Aqua viua etiam Irenæo l. 3. c. 9. est Spiritus sancti gratia, ita enim interpretatur, & ita Chryf. Basil. in Pl. 45. Ammon. Euthym. doctrinam Euangelij vocant. Cyprian. Aug. Sermon. de temp. 29. baptismum interpretantur. Mihi ea placet sententia quæ omnes iungit: Nam Spiritus sanctus, Christus ipse, omnia eius dona gratiæ, sacramento aqua viua & viuificante significantur, & aqua baptismi materialis Symbolum est aquæ viuificantis. Aqua enim viua est, quid quid promisit, & dedit Deus. Video Bezam ita vocare caritatem Dei in nos effusam, quod si de gratiæ donis intelligi, rectè omnino sentit. Alioqui Deus fons est, vnde aqua illa scaturit.

Aquam igitur vocat gratiam regenerantem & vegetantem, sine illa enim aridi proflus & exsucci sumus, vt nullus boni operis viror enasci possit.

§. 3. Amat Spiritus sanctus rerum humanarum in tradenda doctrinâ similitudines. Itaque Spiritus sanctus gratiam & dona aquis comparat. Aquam rebus humanis vtilissimam, & maximè necessariam esse constat, itaque & Pindarus cum vellet Ludorum di-

gnitatem & magnificentiam ostendere, aquæ comparatione vtitur.

Ἀριστοῦ ὁδοῦ ὕδατος.

Optima quidem aqua.

Ex aqua enim omnia producta aiunt, ita Thales, Xenophanes, Plato, Homerus, Nemesius l. 2. de phyl. c. 1. Cum igitur aqua tanti sit, voluit Spiritus vitam Spiritalem, vegetationemq; aquæ assimilari. Necessaria est aqua, sed igni & aqua magis necessarius amicus, vt Plat. l. de differ. amici & adul. & Aristot. l. 5. ethic. & Cic. in Laelio.

Aquam illam elementarem & liquentem veteres etsi vtilissimam faterentur. *Veni vtilissima rerum hic aqua,* inquit Hor. l. 2. serm. fat. 5. Deum tamen facere, Deum in quâ *ἔοικέν ἄνθρωπος*; nam ita Plato appellat, vendi facilem. Hinc Doridem nympharum matrem, quasi *ἰσοδόν* donum dixerit, Seneca l. 4. natur. c. 2. Ægyptios pro Deâ coluisse, idem de Persis testatur, Laetius, Strabo, Vitruvius. Causam reddit Proclus, quod aqua alimentum, fomentum, augmentum cæteris naturis præfret. Sed ablit, vt donum Dei pro Deo colamus, aut adoremus. Nos id teneamus, hoc esse Spiritum gratiæ in cordibus fidelium, quod est aqua mundo.

VERSUS 12.

Dicit ei mulier: Domine neq; in quo haurias habes & puteus altus est, vnde ergo habes aquam viuam? Nunquid tu maior es patre nostro Jacob, qui dedit nobis puteum & ipse ex eo bibit & filij eius & pecora eius.

QUESTIO I.

Cur Iacob vocet Patrem suum?

§.1. **N**ON posse Christum aquam viuam dare mulier probare aggreditur. Nec enim ex puteo, cum non habeat quo hauriat, & ille altus sit: *Neq; in quo haurias habes,* Syrus exprimit *אין דאן* *daula*, non est tibi situla. Nec alunde, cum enim Iacob eum fodderit, ipse & filij ex eo biberint & pecora, non potest subito aliû fodere, nisi maior illo sit. Nam tanquâ certû statuit, Christum nò diciturum se Iacobo maiorè esse, *ἡ ἐξ ὕδατος* noster vocat pecora. Syrus *בשר* oues eius. At Græca dictio ad omnia animalia domestica pertinet.

§. 2. Patrem Iacobum appellat, quia eius se religio-nem amplecti profitebantur: à Sacerdotibus n. Leuiticis instituti fuerunt, sed integrè fidem nò tenuerunt.

§. 3. Chryf. Euthym. Theoph. ideo vocare patrem, quod Iudæis misti pro Iudæis sese gererent, & eodem genere gloria ètur, quamuis Chaldæi essent, & quidè ex sæce vulgi, tales n. ferè solent in Colonias deduci.

§. 4. Crediderim eos initio Israëlitarum gentem & nomen exotos, vt solent victores aspernare victor. Deinde cum à Sacerdote Leuitico erudirentur, quosdam eorum verè Deum colere cepisse, & alios parnis edomitos Deum Israëlitis magni fecisse, cum Iudæis etiam connubia miscuisse, Israëlitas captiuas vel vixores duxisse, vel pro pellicibus habuisse. Præsertim cum formâ essent, quam Assyriæ, venustiore, & hominibus voluptarijs hæc vna esset illecebra vxorem ducendi. Addo etiam multos Israëlitarum profugos, qui Salmanasar's manus effugerant, sensim rediisse, seq; iunxisse, vt cum misti essent, omnes Iacobû patrè suum appellarent. Itaq; consuetudine valdè vicitatâ & ridiculâ, ad gentem aliquam, cuius vetus esset memoriâ originè refererant. Sic Romani sunt Tronigenæ, & nunc quoq; scriptores nò desunt, qui nobilitatem

ADAMI
112
+ Euang.
C. VI
11

principum stemmata ad Pyramidas usque deducant, malim ipsos qui talium adulationum patientes sunt, Spiritus gratiæ ad Deum trahat. Vbi vera est nobilitas, non est regenerationis, vt filij Dei non nentur & hinc. Satis nobilitas est, quem mansione sua dignati sunt Pater, & Filius, & Spiritus sanctus.

§. 5. Calvinus occasione Samaritanis nobis calumniam impingit: Notandum, inquit, etiam quod Samaritani falso gloriabantur, se progeniem esse sanctorum Patrum. Ita hodie Papiste, cum spurij sint, & semen adulterinum, plusquam superbe iactant Patres, ac legitimum Deo filijs insultant. Etiam si ex Iacob secundum carnem orti fuissent Samaritani, quia tamen profus erant degeneres, & à verâ pietate alieni, propterea fuisset hæc gloriatio. Nunc quum Cutibæ sint origine, vel scilicet ex profanus gentibus collecti, non tamen sancti Patriarchæ falso nomen obendere desinunt, verum id sine profectu. Ita scilicet omnibus accidere necesse est, qui perperam in luce hominum exultant, vt Dei luce priuentur, nec quicquam societatis habeant cum sanctis patribus, quorum virulo sunt abusi.

Respond. Nullis nos Dei filijs insultare, eos & viuos & defunctos honore prosequimur. Eos qui se tales iactant, quando conuertente non possunt, vitandos docemus. Legitimos filios eos agnoscimus, qui eadem matris Ecclesiâ nati sunt. Qui patriam, sacra religionemque tuentur. Spurijs qui ab eâ recesserunt. Legitimos esse illos docemus, quos testameta patrum, & possessio religionis tales esse probat. Nobis porro patrum scripta, & Ecclesiarum possessiones, adeoque orbis testimonium ius filiorum addit.

VERSUS 14.

Sed aqua quam ego dabo ei fiet in eo fons aque salientis in vitam æternam.

QUESTIO I.

Qualis aqua qualem Christus daturum promittit?

Non continuo respondet Iacobo se memorem esse. Itâ enim professione mulierem præiudicio occupatam plane alienarat, sed nonâ & inuitatâ pollicitatione mulierem excitat, vt ad fidem idoneam redeat.

Athanasius de Incarn. apud patrem ait filium esse fontem Spiritus sancti.

Greg. Nissen. hom. 9. in cantic. aquam viuam vocat diuinam naturam. Cum ergo ait diuina natura vbiq; ineligitur per aquam viuam, hic verum scriptura testimonium statuit sponsam esse puteum aquæ viuæ, qui cum impetu se tur ex Libano. Hoc autem est omnium maximè admirabile. Nam cum omnes putei aquam simul habeant consistentem, sola sponsa aquam in se habet permeantem, ad eam vt putei profundum habeat. sicut vt perennem motionem.

Cyprian. Ep. 62. ad Cæciliam de Baptismo interpretatur, quem probat non iterari ex hoc loco: Quo & 199. inquit, baptisma salutaris aquæ significatur, quod semel saluati sumus nec rursus iteratur: cæterum calix Domini in Ecclesiâ semper & fitur & bibitur.

Imitatus Tertullian. de Baptis. Augustinus causam reddit contra Epist. Pam. c. 23. quod Baptismus characterem aliquem imprimat indelebilem.

§. 2. Aquæ prima dos, vt qui eam biberit, non sitat iterum. A tera prioris causa, fons aquæ salientis in vitam æternam. Nam si quis bibendo id consequatur, vt in eo fons saliens scaturiat, sitire amplius non poterit.

Aqua igitur spiritalis & fides, spes, caritas, gratia Dei, quæ æterna sunt, animamque saluant, vt qui semel

Adami Conzen in Euang. Tom. II.

ei conbiberit, donante Christo, non egeat repetitione bibendi. Et quamuis aliqui aquam illam in proprio torum veneno euomant, ideoque iterum peritiam ducunt, sitiant, bibantque, natura nihilominus aquæ constans & æterna est: neque enim stomacho consumitur, nec calore diffunditur, nec per sudores extruditur. Augetur tamen fons ille in animo bibentis, & bonorum operum meritis quotidie increfcit; non tamen sitire dicitur, quod externo non egeat ad salutem auxilio, sed animo conceptum habeat fontem, qui adiutorio Dei assilientis saliat in vitam æternam. Quod Ecclel. c. 24. 29. dicitur. Qui bibunt me adhuc situnt, de amore sapientiæ intelligitur, qui illâ gustatâ crescit magis magisque. At qui hanc aquam haurit, etsi augmen eam desiderat, eoque modo sitire dicitur, non tamen aliâ indiget, aut iterum Spiritum accipit.

§. 3. In vitam æternam, in ipsos usque cælos, grandis igitur, & largæ scaturiginis fons, qui tam altè impudus ac vnâ ei acularur aqua.

Fontem aquæ salientis in vitam æternam pollicetur, nam quales erant cisternæ dissipatæ λάρκοι συνισεμμένοι, quos fodiebant Iudæi, & magis Samaritani: Erant enim ritus ceremoniarumque; profus inutiles, quæ per cisternas intelligebantur, vt docet R. Jonathan, & illi consentiēt Hæbræi. S. Iustinus dialogo contra Tryphonem, vocat baptismum Christi fontem viuum, Lotiones traditionis Pharisæicæ, cisternas dissipatas: Διὰ τὴν διωκτικὴν δόξιν τῆς ἑβραϊκῆς ζωῆς πηγῆς πῶν, ἀλλὰ δὸν τῶν συντεταγμένων λαρκῶν, ἡ ὕδωρ μὴ δυναμένων σωθῆναι, ὡς ἡ γραφὴ λέγει. εἰσὶ δὲ λαρκῶν συντεταγμένοι, ἡ ὕδωρ μὴ σωθῆναι, ὡς ὠρῶν ὑμῖν οἱ διδάσκαλοι ὑμῶν αὐτῶν, ὡς καὶ ἡ γραφὴ διαρρήδην λέγει, διδάσκατοι διδάσκαλοι, εἰς αἰματὶ ἀνθρώπων. Eos non posse ex fonte vino bibere, sed ex dissipatis cisternis, & aquam contingere non valentibus aquari. Cisternas enim hæc esse quas illi foderunt ipsi Rabbini & magistri eorum, pro ut aperto verbum scriptura dicit, doctores doctrinas, mandata hominum.

§. 4. Gratia diuinæ efficaciter operatis vim, dignitatemque ostendit. Τὸ ὕδωρ aqua illa fit fons aquæ salientis in vitam æternam: vt etiam Calvinus interpretatur. & ante Calvinum Bulling. Zuinglianus. Profert, inquit, fides ac Spiritus Christi fructus se dignissimos, studia pietatis, & opera iustitia, innocentiæ & charitatis, quæ exprimentur tam dictis quam factis, quicunque Christum rectè imbiberunt. De fructibus fidei & Spiritus alibi copiosius est dictum. Hos uictus non temerè appellat fons aquæ viuæ, per fidem habitat in cordibus fidelium, & animas vegetat, palmis sibi insertos, siue eos quos inhabitat, & in quorum animis uiuus, vt uiuos profundant lacres, uiuos bonorum operum, proximos refrigerantes, & honestare omnes sanctos resistentes, in primis autem glorificantes Deum sanctificationum. Saluunt isti fontes tandem etiam in vitam æternam. Posteaquam enim sancti in presenti seculo satis fuerint decorati virtutibus, satisque glorificauerunt Deum, refocillaruntque proximos, migant ex hoc seculo ad Christum saluentes euolantesque virtute Spiritus & fidei in dexteram patris.

Vbi igitur immanis illa & portentosa hæresis blasphematiæ Christi, & donorum cælestium contemptrix, quæ omnia etiam piorum opera, quam uis bene facta, docet esse crimina mortalia. An aqua illa saliens in vitam æternam, est opus dignum morte æterna. An ideo fons perennis, vt non nisi morte digna operetur. Siue enim fons est gratia & dona animæ infusa, siue Christus ipse, certè fons ille non operatur, ea quæ natura sunt morte digna: Anima est corporis vegetatrix, vitæ fons & principium, ideoque opera eius vitalia sunt; stultissime philosopharetur, si quispiam actiones vitales, vt Intelligere, Velle, Meminisse, Sentire,